

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИК ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЫ
БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР
ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЫ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ
СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1961 чылда
үндөзлөттүгүн

1961 ч.
АПРЕЛЬ
2

ВОСКРЕСЕНЬЕ
№ 79 (4869).

Өтсө 2 көп.

Найрал, кады ажилдажылга болгаш кайы-кайызынга дузалажылга дугайында Варшава керээзиниң киржкчилери күрүнелерниң Политиктиг консультативтиг комитетиниң хуралының дугайында ДЫҢНАДЫГ

Найрал, кады ажилдажылга болгаш кайы-кайызынга дузалажылга дугайында Варшава керээзиниң киржкчилери күрүнелерниң Политиктиг консультативтиг комитетиниң элчегин хуралы 1961 чылдың март 28—29-та Москва хоорайга болуп эртен.

Политиктиг консультативтиг комитеттин хуралына төздөскөндөр болуп киришкенер болза: АлбанияныҢ Улус Республиказында — Министрлер Чөвүлелиниң даргазынын бирги оралакчысы, камгалал министри Бешко Валуку, Курланын даргазы, Министрлер Чөвүлелиниң даргазынын оралакчысы Кочо Теодоси, даштыкы херектер министри Бешко Штвела.

БолгарияныҢ Улус Республиказында — БКП ТК-зынын бирги секретары Тодор Живков, Министрлер Чөвүлелиниң даргазы Антоан Югов, камгалал министри, Министрлер Чөвүлелиниң даргазынын оралакчысы Иван Михайлов, даштыкы херектер министри Карло Луканов, Курланын даргазынын оралакчысы Цего Монов.

Венг Улус Республикадан — ВСАП ТК-зынын бирги секретары Янош Кадар, Венг Революстуг ажилчы-таракчы чыраакчы дарагы Ференц Мунчи, даштыкы херектер министри Эдвард Шик, камгалал министри Лайош Пингет, Курланын даргазынын оралакчысы Эрвин Явор, Венг улус армиязынын кол штабынын начальнигиниң хулазгелени күсөдир турар Тот Лайош.

Герман Демократтыг Республикадан — ГСЧП ТК-зынын бирги секретары, Куртне Советиниң даргазы Вальтер Ульбрихт, ГСЧП ТК-зынын секретары Эрих Хонеккер, даштыкы херектер министри, Министрлер Чөвүлелиниң даргазынын оралакчысы Лотар Болд, национал камгалалдык министри Гейнц Гофман.

Польша Улус Республикадан — ПНАП ТК-зынын бирги секретары Владислав Гомука, Министрлер Чөвүлелиниң даргазы Юзеф Циранкевич, Курланын даргазы Стефан Вирховский, национал камгалалдык министри Мариан Спыхальский, даштыкы херектер министри Адам Радзикав.

Румын Улус Республикадан — РАП ТК-зынын бирги секретары, Куртне Советиниң даргазы Георге Георге-Дж, Министрлер Чөвүлелиниң даргазы Ион Георге Маурер, чепсектиг күштериниң министри Леонтия Салажян, Курланын даргазы Георге Марин Гастон, даштыкы херектер министри Корнел Манеску.

Совет Социалисттик Республикаларын Эвилелинде — СЭКП ТК-нын Бирги секретары, ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. С. Хрущев, Совет Эвилелиниң Маршалы, камгалал министри Р. И. Малиновский, даштыкы херектер министриниң бирги оралакчысы В. В. Вуленков.

Чехословак Социалисттик Республикадан — ЧКП ТК-зынын бирги секретары, Чехословак Социалисттик Республиканын президентиниң Антоин Новотный, чыраакчы дарагы Вильям Широкый, Курланын даргазы, чыраакчы дарагынын оралакчысы Отавар Шимунек, национал камгалалдык министри Богумир Ломски, даштыкы херектер министри Вацлав Давид.

Хайтаракчылар болуп хуралга киришкенер болза: Кытай Улус Республикадан — ККП ТК-зынын кезигүү, КУР-аун ССРЭ-де элчини Лю Сю.

Борей Улус-Демократтыг Республикадан — КАРП ТК-зынын Президиумунуң кезигүү, Министрлер Кабинетиниң даргазынын оралакчысы, национал камгалалдык министри Ким Гван Хеб, национал камгалалдык министриниң оралакчысы, шери-агаар күштериниң командьлакчысы Чой Гван, даштыкы херектер министриниң оралакчысы Лю Дан Сын.

Мод Арат Республикадан — МАРП ТК-нын бирги секретары, Министрлер Чөвүлелиниң даргазы Ю. Цедобал, улустун шериниң министри Ж. Лхагваэрэн, даштыкы херектер министри П. Шагдарсүрэн.

Варшава керээзиниң киржкчилери күрүнелерниң каттышкан чепсектиг күштериниң кол командьлакчысы Совет Эвилелиниң Маршалы А. А. Гречко хуралга киришкен.

Герман Демократтыг Республиканың Куртне Советиниң даргазы, Германиянын Социалисттик чыраакчы аай партиязынын Төп Комитетиниң бирги секретары Вальтер Ульбрихт хуралда даргалан.

Политиктиг консультативтиг комитеттин хуралынын киржкчилери сөөлү үениң дургузунда делегей болушунунарнын көгүздөшкөн-биле холбошкан айтырларын дугайында сагал-ондларын делегергей солтушунуң кайы-кайызын бүрүн билчир болгаш чыраакчы өс-сөткөндүн байдалына чоруткан, ычангаш аңа холбоштыр Европага болгаш бүгү делегейге тайбын хандырап талазы-биле Варшава керээзиниң киржкчилери чурттарың моон сонгааргы хемчеглерин чуталааш көргөн.

Моон-биле кады Политиктиг консультативтиг комитет коммунисттик болгаш ажилчы партиаларнын төдөлөкчилериниң ноябрь Чөвүлел хуралынын теоретиктиг болгаш политиктиг түнөөлөргө база тайбын дөш, дайынны бөдүрбөс дөш демселдин эн-не дугада болгаш эн-не амыдырачкы айтырларыңа барынын берген оң төмүдүгү документтеринге даянган.

Политиктиг консультативтиг комитеттин хуралынын киржкчилериниң сеткил ханышынын-биле демделген болза, Политиктиг консультативтиг комитеттин мурундагы чөвүлел хуралында (1960 чылдын февраль) бөөр эртен үениң дургузунда социалисттик лагериниң чурттары экономиканы, культураны, эртемни болгаш техниканы көгүздөшкөн, боттарынын улустарынын материалдык чаагай байдалын бедиринге, ийн системаларын тайбын экономиктиг чыраакчыга чаа-чаа шыгараган чедикшиктерин чедир алган.

Аңгы-аңгы социал тургузугтуң күрүнелериниң тайбын көкө-хөлбөс дугунаашкынын ленинниң политиказы социалисттик лагериниң чурттарынын тайбынга ынак-шыктыг даштыкы политиказын ачында чутула чаа тилелгелерин чедир алган; боттарынын национал хамаарышпас чоругу дөш демселдиң турар кулдан-дырган улустарын национал-хосталгалык шимчөөшкенинин согушкунарын-биле колхоздалык системаның удам ынак буурап дүжүшкүнү чоруп турар.

Социалисттик болгаш тайбынның боттук күштери хемчөөл чокка өскөн, ол күштер агресси империалисттик планларын үзө шавар болгаш бижык тайбынны талаш ап шыдаар аргалык болуп турар.

Моон-биле кады чөвүлел хуралдын киржкчилериниң демделген турары болза, агресси бөдүктөр делегей байдалын кадыкшыларынга моонка каларын уругулула, тайбынга ынакшылыг күрүнелериниң тайбынны камгалар болгаш бижыкларынча улаган күженишкенингерге уду хөдөлүп турарлар.

Империалисттик күрүүлөр — НАТО-нуң болгаш өскө-даа агресси шериг болушкенингериниң кезигүүнери чепселенишкенин эңдере бөдүрүшкүнү уругулула, шериг белеткелдерин камгалар, Европада болгаш чер бөдүрүшкүнү өскө-даа кезектеринге чаа-чаа шериг базаларын тургузарын чедир алдырып оралакчы, атомчуг болгаш ракеталык чепсектиң курлавырларын көздөдир, НАТО-ну атомчуг дөртүк күрүнү бөдүрүп турарлар.

АБН-тын, Англиянын болгаш Франциянын дузалыкчы-биле агресси барып-терма шеригти гитлерги генералдарын камандылаш-биле катар тургузарын болгаш ову ракеталар-агролог чепсек болгаш массалык уттаашкынын өскө-даа чаа чепсектери-биле чепселелерин шыктыкчыны турар. Өскө чурттарынын девискөөрлеринде шериг базаларын Барып Германияга тыпсып берип турар.

Совет ЛатвияныҢ балыкчыларының чедишкени

Совет ЛатвияныҢ балыкчылары балык тулелинге, эш Н. С. Хрущевка чоруткан чаагазынга республика организацияларының удуртукчуларының дыңнадып турары болза, бирги кварталдык планы март 19-та күсөттинген. Совет ЛатвияныҢ балыкчылары 303 муң ажык центнер балыкты азы эртен чылдың ола-ла үезиндең 60 муң центнер хөйү туткан.

СЭКП ТК-га, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинге, эш Н. С. Хрущевка чоруткан чаагазынга республика организацияларының удуртукчуларының дыңнадып турары болза, бирги кварталдык планы март 19-та күсөттинген. Совет ЛатвияныҢ балыкчылары 303 муң ажык центнер балыкты азы эртен чылдың ола-ла үезиндең 60 муң центнер хөйү туткан.

Садып алышкынарны болгаш белеткелдерни дээр организастаар дээр

Центросоюзтун Чөвүлелиниң бешки хуралы

МОСКВА. (СЭТА). Центросоюзтун Чөвүлелиниң бешки хуралына хөй ажилкер олурушкан; оң ажилына Чөвүлелин кезигүүнериңден болгаш кезигүүне кандидаттарын алганга, кездэ херегелдериниң нийтилериниң болгаш потребкөөрүнүн баштаар чөдөрлериниң даргалары, кездэ ажил-агый продуктуларын ажилдап кылдыр талазы-биле кооператив бөдүрүлгелериниң директорлары, колхозтар даргалары, совхозтар директорлары киришкен. Кездэ ажил-агый продуктуларын болгаш чиг-этин белеткөөрүн база салып алырын канчаар дээр организастаа чорутууду дөш дугайында айтырдыгы үш хуунуң дургузунда чуталаашкан.

Эртен чылын херегел кооперативизм кертөөлү, бахчи культураны, ары чигини, чыгаар үнгөн кат айман, куштар болгаш дүк садып алып планын күсөдир шыдаашкан.

Херегел кооперативизм кездэ ажил-агый чамдык продуктуларын болгаш чиг-этин салып алырын организастаарын, консерваларын бөдүрүрүн эжижиткен дээрин Чөвүлел демделген. Иналдажок хуралга айтып турарын эзууга алдыга, садып алышкынарнын өзүлдериниң темпери чуртун өзүп турар херегелдерин хандыраарыга ам-даа чепсек болуп турар. СЭКП ТК-нын январь Пленумунуң илеретенини, кездэ ажил-агый продуктуларын болгаш чиг-этин салып алырын күш-түт турар системаның улут чепсектер херегел кооперативизмниң хөй-хөй организастаарын ажил-чорудулузында бар.

Россия, Украина, Казах, Молдав болгаш Литва потребкөөрү кездэ ажил-агый продуктуларын болгаш чиг-этин салып алырын база белеткелдин организастаарда улут чепсектерин болгаш шыктыкчыларын бөдүрүрүн. Хөй-хөй кооперативтер кездэ ажил-агый продуктуларын шыраарын бедирери дөш демселди чорутуу болгаш хоорайларга чорутуп турар продуктуларын шыраар байдалы дөш чоругу контролду боттандыраарлар.

Никитиннерниң өг-бүлезинде

НОВОСИБИРСК. (СЭТА). «Аль-гранжта азыраткан ада-менге чаада бижиринде, оларын мададырып чоруп бистин магадал турарынысты дамычып көр» — деп, Алла Никитинаның танымас дивидери Лёвоб болгаш Ярослав Гавриленколар Староболан билжөөн. Алланы болгаш Никитинаның өг-бүлезинде өскө-даа кезигүүнериң сөөлү үеде хүнү-не көп турар он-он чагааларда Оффманнарның өг-бүлезин магадал, мактаан сөстөр илереттинген.

Уралга сагал-ондларын дегергей солтушкуну болган. Кооператорлар кездэ ажил-агый продуктуларын болгаш чиг-этин салып алырын дүжүлгөсүн солтушкан. Центросоюзтун Чөвүлели белеткелдерини үзөшкөн-биле эжижиткенин улаган дегергей доктаалы хулаз өлгөн.

Совет Эвилелиниң бүгү-ле булуңунара бижип турар таныш-көрүш аяс корреспонденттер, аңгы-аңгы хар-назымы болгаш ажил-мергежилдик кижилер орус болгаш француз өг-бүлелерин бө кайтамчытыг төмүтүн дайында уду, тайбын дөш демселде өс-сөткөк каттыкшыкынын болгаш күшүгүнүн үлөгөр-чижөө кылдыр үнелеп көрүп турарлар.

Чогааларын чамдык кезин оон ада-менгени чоруткан. Эң малагы оларын-биле кады фашисттик албадала дегеринге турган орус солдаттың чоруткан чагаалы Никитинерге оңа өөрүшкүнү бөдүрүрүн. Олар бөт-боттарынын дугайында барык 15 чылдар дургузунда чүчү-даа билбей турган. Кажан шаанын солдат Никитинерге фото-чурукту чорудуп бээр, дайыннын кады-берге үезинге кады таражым чораш ажин — Сергей Панкратову танып каанып. Ол Төрөн чуртуга эеп чынар келеш, институт дөбөү алгаш, инженер апарган, Бакуда чуртпай турар болган.

Бистиң мурнакчыларыбыс

Чурукта: солгай талазында он талазынче Танды районда «Кызыл партизан» совхозтун саякчысы Оюн Минимая. Оон ажалдагында 28 инектер багаларын ажарын аргалы-биле ажалттып турар. Бу чылын инек бүрүндө 1500 кг-дан эвээш эвес суут саап алдырып ол хулазган.

«Мезгей» совхозтун хойжуу Куулар Сүрүнчеп 530 хойларын-на 100 хойга оңаштыр 140 хураганы эртен чылы алган, 1961 чылда 100 хойдан-на 150 хураганы меңа элзырып ол хулазган турар.

Колхозчу час

МОЛДАВ ССР. Республиканың колхозтарына болгаш совхозтарына час келген. Булкашкет районун «Гигант» кездэ ажил-агый артелиниң колхозчулары чыраакчы хөвү ажилдарын бир дугаарында агадешкен. Механизаторлар келер үеде бедик дүжүтүп үндөлгөн болур үнелдик шыкты хөдөөгө кадыраарыңа дадала турарлар. 25 трактор агрегаттарын чери илирип турар. Одесса механизаторларының дүжүлгөсүн ажилдашкан молдав колхозчулар тракторларын бедик дүргөшкөн-биле чорудуп турар. Оон түнөөдө машиналарын бөдүрүшкүнү 1,5 катап көвүдөөн болгаш ажилдын шыраарын тергин аки болуп турар. Ам 1500 гектар шөгө тарымал дооруктун чыжылганын чорудуп агадешкен. Бүтүрүзүмүн тарымалга уздаш агадеш.

Чурукта: «Гигант» колхозта күзүн андарган чери илирип турары.

СЭТА-нын фотохроникасы.

Колхозунун малчыннарынга

Сибириниң кездэ ажил-агый мурнакчыларының Новосибирскке болгаш чөвүлел хуралынын киржкчилери — «Тере-Хал» колхозта партизанниң секретары эш И. Артыман ол хуралдын шийтирини, аңа өдүрүшкөн үлөгөр ажил-ишти чоңа таныштырып турар.

Колхоз төвү Бунгурт стурга бөдүктөр аайы-биле болгаш хуралдарга эш Артыман солун болгаш допчу илеткелдерин кылган, эвээш каш бөдөлгөн база чоруткан. Ол шыкка колхозтун Сары-Халде, Кытыда, Балыктың малчыннарына эш Артыман база чораш.

Сибириниң кездэ ажил-агый мурнакчыларынын үлөгөр ажил-ишти бөдүрүшкөн улам дүжүлгөсүн агадешкан, боттарында бар арталарын болгаш кулавырларын дүргөшкөн-биле талазы-биле колхоз баштаар чөдү боттук хемчеглерин агадеш берген.

В. ДУМЕН-БАИР.

Чаш мал менди

СЭКП-ниң XXII съездинге күш-ажыкчы белеткелдик ужуражыр дөшкөн, «УТКА 25 чылдык совхозтун малчыннарын кымыл ажилдап, малдын чаш төдүн бурун ап турарлар. Хөйжү К. Девидей төрөөн 670 хойларын баш сананган хураганнарын алган. Инек кадарчымы Б. Маадыр-оол төрөөн 45 инектерини бызааларын база бүрүн алган.

Т. КОНГАР.

Сесегиң хөвү турлаанда

КЫЗЫЛ-ЧЫРАА. СЭКП Төп Комитетиниң январь Пленумунун шийтирлерин боттандырышкан, Чөөн-Хемчик районда Лени аттыг колхозтун таракчылары чыраакчы хөвү ажилына белеткелди организастаа чоруткан. Тракторларын болгаш кездэ ажил-агый машиналарын септелгез багай өвөс болганын хыналда көргүсөң.

Колхозтун таракчылары шөгү бө чылын дөрт муң гектар чедир калбарлар, оң хөй кезин азы 2316 гектарга таракчыларын чажар. Ол шыкка чутула культуранын болур кукурузаны 150 гектарга, чигир сөккөдөн 5 гектарга олуртур. Хөвүн чөмшкөөрлеринге 300 тонна өлөк сөөртүп турган, ам шөгүлдерде 500 тоннаын чедирген.

Ажил-хөрең бүрүтүн кижилер, кадырап бөдүрүп кылдыр. Колхоз баштаар чөдү талазы-биле чамдык хемчеглерин алган. Чижөө, механизаторлар четчир, техникага мергежилдик 20 ажык кадырап берген.

Школалар—съездиге уткуштур

Биш-Хем районунуң школалары СЭКП-ниң XXII съездинге уткуштур эки ажил-херектерни кылдыр деп шийтирилзектер. Өк-Аксиниң чөдү чыл школаның дүржүлгө устуотун 3 гектар шөгө кылдыр, аңа сөккө, кукуруза, картофель болгаш өскө-даа тарак чаа моога культуранын тарыры. Өөреникчилерниң чыраакчы үеде ажилдаар 20 кижилдик бөдүрүлгө бригадалы тургустунган.

Аржаан чөдү чыл школаның өөреникчилери 10 муң өдүрктү «Өк» совхозка өстүрүп бээр, ола-ла совхозтун таракчы шөгүлдеринде 2 муң өргөн унуткап чок кылдыр. Тарак школаның өөреникчилери хаан өстүрер, келер өөрдөшкө чылында боттарынын ишкериның этке херегелдерин хандыраарлар.

Туранның №1 ортумак школаның өөреникчилери боттарынын бөдүрүлгө бригадалына чыраакчы үеде ишкериң киржир, эртен чылын эки ажил-херектерни кылган эш-өөрүкү арка-дүржүлгөсүн өөренип ажилдаар.

Фотолары В. Лутковтуу.

Чеди чылдың үшкү чазы

АШХАБАД. (СЭТА). Турменианың соңгу талазы—Ташауу областың колхозтары болгаш совхозтары хөвөө тарылганынча киришкен. Ол үнелдик культураны өстүрери-биле ажил-агыйлар 70 муң гектар шөгү белеткеш. Ол шыкка эрте-бурунгудан бээр суггарып тарыл чорашан черлерин тарылга элчештирилгезинче чаа кириштирген.

Бе чылын кукуруза тарыыр шөл эртен чылдыңдан барык бөдүрүшкөн чыраакчының комсомолчулары болгаш анык ажил-ишчилери кукурузаның чылда ийн дүжүдүн өстүрүп адыр деп шийтирилзектер.

ЧИТА. Байкал виандың мурнуу өргү шөгүдү районнарын болгаш тайга эрзиниң девискөөрүн-даа механизаторлары эртен чылдыңын ийн неделя ажык бурунгар илири-тээшкенин эгелеп киришкен.

ЕРЕВАН. Шамшадин районнуң колхозтары Армениядан бир дугаарында кукуруза олуртурчунча киришкен. Ам уздаш ол культураның олуртулганы республиканың өскө-даа чыраакчы, шынааларың черлеринге эгелээр.

Киев. Украинаның таракчылары тараа культураны-биле надыр ден-долгунечти тарырыныче киришкен, Вольны, Львов болгаш Станислав областарын колхозчулары чыраакчының долзуу-биле чорудуп турар. Республиканың 3000 хиде надык ажил-агый артелиери ден-долгунечти тарып өстүрери-биле 200 муң гектар ажык черни тускайгаш.

Март 30.

Коммунисттик кижизидилгениң школаларында

Бо өөредилге чымында Кызылдың эдөөн хэй бүдүрүлгө, тууду, транспорт черлеринде 55 коммунисттик кижизидилгениң школалары тургустунган. Политиктик өөредилгениң бо чаа кевири дынакчылардың уагу согуургалы болдурунган. Политиктик, экономикалык болгаш бүдүрүлгө өөредилгелерин түштүрү чорудуу тургаш, бо школаларың дынакчылары политиктик билини бедитишпаан, ажал-агылжы мергежилни база бедитип ап турарлар.

Бус-турбичалык электростанцияның бүгү 6 пехтерияде коммунисттик кижизидилгениң школалары эки ажалдап турар. Мыа партия организациясы (секретары эш И. Фетинов) ол школаларың ажалды экижидер болгаш шымырак пропаганда дистер-биле хандыр талазы-биле чутула чүдүлгө кылган.

Чокта чаа СЭКП хооркмуна болган пропаганда дистер семинарына электростанцияның электри четкилер дегине школаның узурутчузу эш В. Шарф мынча деп чутулаа: «Бистин школамыз 25 кичээлдерин эрттирип, недели сагында доктаамал өөренип келген. 8 кичээлдерге нити политиктик темалары — коммунисттик нитилелдин ийи фазасын дугайын, коммунисттик болгаш ажалдык партиялардың талазекчелериниң ноябрь Чувуел хуралының материалдарын, СЭКП ТХ-нын январь Пленумунун шиктилерин өөренип эркен, 17 кичээлдерге бүдүрүлгө техникалык болгаш тодоргай экономика өөренип бис. Бистин школамынң дынакчылары кичээлдерге барык шууту көп турар болгаш ишпейи дыка белик. Өөредилгени шың организастаныңдан оон түн-

нели багай эвес болуп турар. Школаның 25 дынакчыларында 4 кичи ийиги мергежилде челип алган, 3 кичи мергежилди бедиткен, 2 кичи анаа ажалчын турганындан электростанцияны мергежилди челип алган.

Ол школаның дынакчылары 4 чолалчылар электромонтер эргени челип алган. Мычанга, мурунда үрелишкин болган черге бир чолалчыны болгаш 2 монтеру чорудуп турган болза ам чүтте 2 кичиги — бир чолалчы-монтеру болгаш бир монтеру чорудуп турар аларган. Ол чорук бүдүрүлгөгө эдөөн хэй камналганы берип турар. Бо чехте тургустунган коммунисттик кижизидилгениң школамынң дынакчыларында күш-ажал чорудуу урел, ажал шагы үзүп, ажалды үрей кылдырлар бири кварталда чок болган. Школаның дынакчыларының бир бөлүк коммунисттик күш-ажал бригадасы деп атты челип алып дээш демисежит турар.

Улут-Хем мыш ажал-агылжынды кылдыр чегинде тургустунган коммунисттик кижизидилгениң школамында өөредилгелер база багай эвес чоруп турар. Бо школага болуп эрткен 28 кичээлдерин оюнга бүдүрүлгө өөредилгеси, 18-яңгы нити политиктик темалары өөренип келген. Баштай дынакчыларың кичээлге келири шуоду эвес турган. Ам дынакчылар ук школаның ажал-дузалыны биле берген, кичээл үзүп турар кичи чок аларган. Ол школаның дынакчыларының ийи бригадалары коммунисттик күш-ажал бригадасы деп атты челип алып дээш демисежилпаан, планын

ооналгаларын ажал күүседип турарлар.

Колбаса фабрикасында, хлеб заводунда, даарнылга комбинатында школаларда өөредилгелер база эки чоруп турар. Тууду трезинде партия организациясының бюросу (секретары эш Филимонова) өөредилге чымын эргинде болдунган частырыларын эткен болгаш ам тууду участкаларында 12 школар доктаамал ажалдап турар.

Мычала-даа коммунисттик кижизидилгениң школаларының ажалын багай удуруп, оу чедир үөлөвөй турар чоруктар хоорайда ам-даа бар. «Сельэлектрога», пассажирлер АТК-ына, «Коммунисттук» тургустундуулан школар өөредилге чымын эргинде кичээлдерин организастаны эгелен, мычарга нити политиктик темаларга хандыккаш, тодоргай экономика, муракчы дуржулганы, бүдүрүлгө чорудулганы чангыс-даа катан өөренип. Мыды чангыс талаалар чорукту түнелден, дынакчыларың ийекпей сонугурамы куулаан, школар ам өөредилгенин соксаткан болуп турар.

Коммунисттик кижизидилгениң школаларының пропаганда дистериниң дуржулга солчушунууну түнеленден ап көргө, мыды школалары организастаны улагу ужу-дузалык болуп, чокотк ийи-үш чылдарда хоорайың ажалчын бүрүзүлгө экономикалык билини бөөр дугайында хоорайың партия конференциясының салган сорулганын күөсөдирине чутула роолду ойнаары чутажок болуп турар.

А. ЛЕПЕШКИН,
СЭКП хооркмуның диктор-консультанты.

План күүсеттинген

Чаа-Хөл районунң белеткел конторазының ажалдакчылары алгы-кеш, дук сабын алып ажалды моон соңгаар экижидер, ажалчы чоннарның ортузунда белеткелдерниң ужу-дузалы тайылырлар талазы-биле сөөлгү үеде эдөөн ажалдарны чоруткан. Бо чылдың бири кварталының планын белеткел конторазы 162 хуу, ооң ишинде бичи алгы-кешти 283 хуу, хаваң кезин 136,2 хуу, улагу алгыны 100 хуу кылдыр, хуусаазындан чээрби хонук бурунгаар күүсеткен.

Бо чылдың март 1-ден шонунң 1-ге чедир күрүнеге түленди дүктү чып белеткээр дугайында область иштинге конкурс чарлаттыкан. Бо талазы-биле ажалды районга чорударының планын кылгаш, кадарчыларга, малчыннарга чедир түленди дук чылдагызың ужу-дузалы тайылырлаан бис. Эрткен чымын бистин районга түленди дук чымырыңа эңне ийекпейлиг киржил, 15 килограммы чыгган сааны Чаштың эки арга-дуржулгазын ажыглаар деп иштирилээн.

Ам «Найырал» совхозтунң Кызыл-Даг салбырының оң ажы саанычылары 2 бригада кылдыр үстүп алгаш, түленди дук бөлүп чымырын организастаны эгелээн.

Бирги кварталдың белеткелдер планын күүседир ажалда белеткелчи М. Сундуй, өлкү складының эргелекчизи Шалгы болгаш өскелер-даа ийекпейлиг киришкеннер.

С. МОНГУШ.

Ооң үлүг-хуузу

Монгуш Дүмен-оол Чадааның сүтү сес чыл школамында ам он дөм чылдарын дургузуда сөөктүк чүлөп ажалдап келген. Бо бөдүн биче сеткилдиг ажал-иши бөдүн кызымаккай күш-ажалы-биле школа коллективиниң хундуктели, өөреникчилериниң ажалчын чалаап алган.

Эш Монгуштун кылбас-да ажалы чок; интернатка, школага, столоваяга, чунар бажыга сугуу, эдээр мышты уауктел чокка сөөртүп чедиргеш, школаның деңсөөрүн үрүтүп аштап арытпаан турар.

Школаның күш-ажал кичээлдеринде хергедээр пөштен, шивиден, хадым чымчак материалдары ол чылдың-на бөдү белеткээр. Оу бо чазын Монгуш Дүмен-оол школаның чазындагы мастерскаяныга хергедээр-биле тайгада 40 ажал кубометр ажи шынарым мышты белеткээр.

Бөдүнүң бөдүн мергежилинге өөреникчилерин ол чаңчылтыртып турар. Ооң башталгызы-биле өөреникчилер школа, интернат, столовая деңсөөрүн арытпап аштап, чагай-ажылганы болгаш ноаңачымынган ажалдарыңа ийекпейлиг киржил турарлар.

К. БАЛГАН.

ДЫҢНАНГЫР КЫС

Вала медицина училищенин докшаш, эрткен чылдын күзүндө бистин «Большевик» колхозка фельдшер эми болуп ажалдап челип келген. Вала баштайгы үеде танышпазы устун аразынга, ам барып-барып тыва ыдыл билбеси дыка берге турган. Мычала-даа бергелер төрөш дивес, алымында чазык чагай, албан ажалыңа харысалгалык, кызымак кыс удаткан чок колхозчуларын хундуктели ээлеп алган.

«Бистин Валентинамыз кыштың согуна-даа, чазымын эргинде, орай дүне-даа, эртен эрте-даа — кажаң-даа чалазымында ойталаар эвес. Че! — дээш чоруп орап болгай» — деп, ол черин чон Валентина Кравченколун дугайын мактап чуталап турарлар.

Валентина Антонованың ачалында караа чырып, чарап өлдү бөжүп алган хойжу Наныч-даа, яны-буру аарыгарың халазындан алдырып, ам калкымын бажыга берген эштер Бады, Аракчаа, Дому, Дарый болгаш өскелер-даа ол бөдүн орус кыска сеткилдиги ханымындан өөрүп четтиргенин бо-ла чуталай берген ораптар.

Ол колхозта хергедээр чөвүлелин келтирүү, мычанга колхозчу өг-бүлелерин амыдырылгын денелип келтөө дээш хуу бурү мога чок ажалдап турар.

С. ЯМБИЛЬ.
СЭКП Барыш-Хемчик районунун хергедээр ортузунга ажал чорудар килдизиниң эргелекчизи.

Ийи аңгы чорутарлар

Суурга почта машиназы хап келген сонда, бо ийи почталарын уагузуг чагыларын санап хүлөөп алгаш, ийи аңгы чорутарлар: бирээни малчын аалдарга, эскеси суурга артып каар.

Коммунист Ооржак Дамчак тос чыл иштинде солун тардыкчы болуп ажалдаан. Ол хей кезинде-ле малчыннарны аалдарын кезип, чагаларын, солуннарны өй-шаанда чедирип берип турган. Ол чораш, 65 харлыг кырган почталыон чаа келген содунарда, парлаттылган чүдүлгелер озага таныштырып берип, ол солуннардан чүнү нөмчүт, кол кичээлдериниң иштинде чорутарлар.

С. ШЕРИГ-ООЛ.
Чөөн-Хемчик районунун «Чыраа-Бажы» совхоз.

Оргмассалыг ажалды бедик деңнелче

Бистин чуртувустун ажалчы чондар күрүнеин эргелеп башкаар херекке улам-на калбаа-биле киржил турар. Ол дугайын бистин хоорайың-даа кичээлдер көрүп болур. Бир эвес 1959 чылда чер-чер Советтеринге болган сонгууларда Кызыл хоорай Советинге 105 депутатты сонгаан болза, бо чылдын 125 депутаттарын сонгаан.

Эрткен ийи чыл организа-массалыг ажалда, массалар-биле харылааны бажылаарыңа хоорай Советинге болган куускомун улагу дуржулга-биле байланып. Советтин сессиязы чымдырарың хуусааны хажыткан дөр үе бисте ам чок. Эрткен ийи чылдын дургузуда хоорай Советиниң сессиязы 13 катан чымдыртыган. Сессия — ол дээрге, депутаттар депутат ажал-чорудулга, массалар-биле доктаамал харылааа тударында белеткээриниң чутула школазы болгай. Мычанга, хоорукүсөк сессиялары баш ууру белеткээринче онза кичээлгеиң салып турар. Хоорай Советиниң депутаттары эдөөчегил сессияны белеткел чорудуп тура, боттарының инициатива-биле ийикпе азы куускомун саналы-биле боттарының округтарына барып, сонгучулар-биле ужурашкан, сессияга чуталаажыр айтыртыларын талазы-биле оларын саналдарын ап турар.

Сөөлгү чылдарың дургузунда хоорай Советиниң амыдыралында база бир өөрүчүгү чүл болза депутаттарын ийекпейлиг өскени болуп турар. Чикээ, мурундагы чылдарың депутаттары эштер В. В. Антипина, А. Х. Аздин-Керей, Ю. Л. Аранин, З. П. Баркалова, Е. П. Васильева, В. Л. Лазанова, И. А. Максименко, М. М. Попова, А. Х. Чимий-оол болгаш оон-даа өскө дымка хей депутаттар хоорай Советиниң ажалыңа ийекпейлиг киржил, сессиялары эки белеткел келгенер. Олар боттарының сонгучуларының өмүндөндө сессияларга саналдарын берип, эртин турган сессияларың материалдары сонгучуларыңа таныштырып турганар. Устунде ажалчын депутаттарын ажалдап турары бүдүрүлгелерин, албан организация черлерин ажалчын, албан-хаакчылары бо сонгууларда оларны хоорай Советиниң депутаттарының кандидаттары кылдыр база катан дептиккен, а

ӨӨРЕНИКЧИЛЕР ХҮНЗЭЭР ШКОЛАДА (ФОТОРЕПОРТАЖ)

Чехов кудумчузунда эжинде «Кызылдың өөреникчилери хүнзээр №5 эге школазы» деп бажың улуг эвес мыш бажың бар. Мында бирден үш класска чедир 90 ажал уруугар өөренип турарлар. Школа баштайгы чымында ажалдап турар болза-даа анаа уруугарын тургузармы күзөөн ада-нелер дыка хей. Ол черле билингер. Чүге дээрге жайызы-даа ажалдап турар ада-нелер боттарың уруугарың кижизидилгени чамдыкта шак-үе чедилбес болуулар болгай. Мычарга бо школада уруугар шуут хүнзээр.

Эртеңгиңи 8 шакта хоорайың ол-бо талазыран уруугар катты, дөмүт четкилеп келгеш,

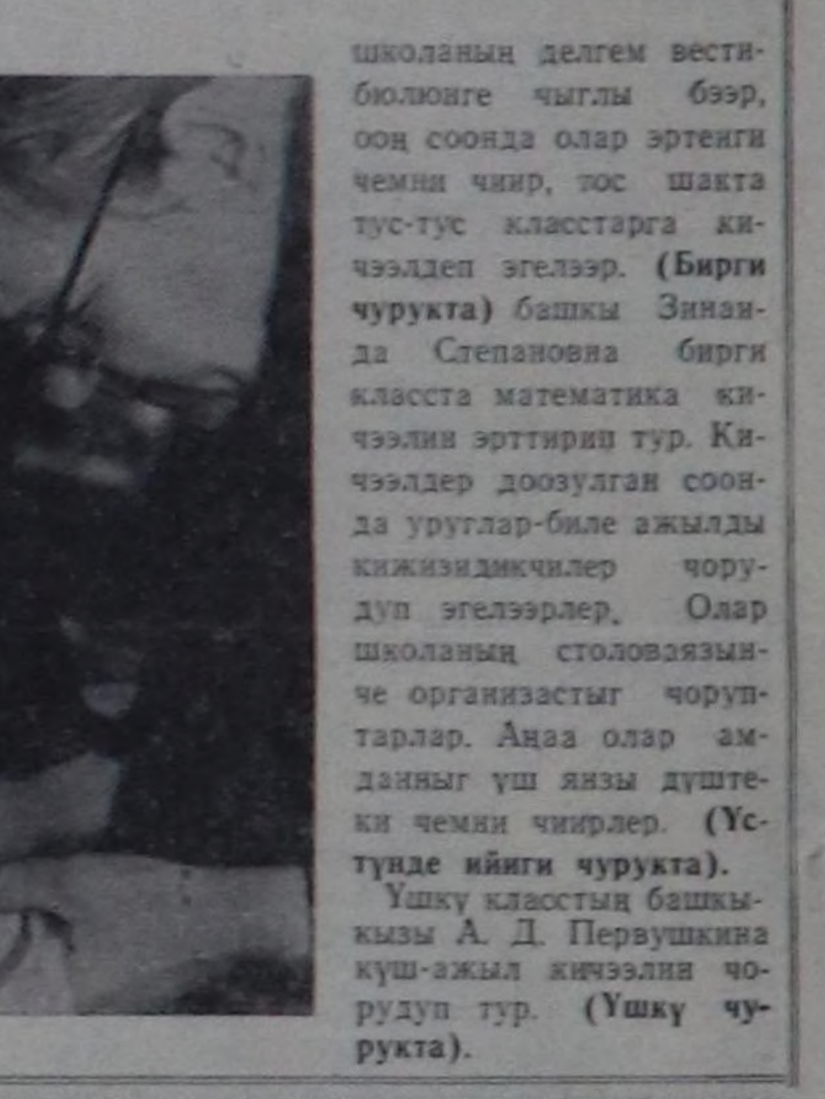
Бөдүнүң бөдүн мергежилинге өөреникчилерин ол чаңчылтыртып турар. Ооң башталгызы-биле өөреникчилер школа, интернат, столовая деңсөөрүн арытпап аштап, чагай-ажылганы болгаш ноаңачымынган ажалдарыңа ийекпейлиг киржил турарлар.

К. БАЛГАН.

школаның делгем вести-биология чыгылы бөөр, оон сонда олар эртеңги чемни чир, тос шакта тус-тус класстарга кичээлде эгелээр. (Бирги чурукта) башкы Зинаида Степановна бирги класска математика кичээли эрттирип тур. Кичээлдер доозулган сонда уруугар-биле ажалды кижизидилчилер чорудуп эгелээрлер. Олар школаның столоваязынча организастаны чорутарлар. Анаа олар ажалың үш яныз дүштөк чемни чирлер. (Устунде ийги чурукта).

Ушкү класска башкымызы А. Д. Перушкина күш-ажал кичээлин чорудуп тур. (Ушкү чурукта).

КҮЗЕЛ-СОРУУ, АЖЫЛ-ИЖИ ЧАҢГЫС

Марттын бир хүнүндө «Чодураа» колхозтун ховуда малчыннарныга почта чедиркичи С. Дадар Агарын Чаа-Хөл дээр кыштаанда хойжу Дүнтүг-оолдун аалыңа солунар чедирип келген. Мычан хойжу доңага ажалдап турган...

«НОММУНИСТ — МАЛ АЖЫЛ-ЛЫНДА» деп эгелиг, оң боуу шышаш бөдүн колхозчу кичиниң улуг хөрөн чуруну парлаан «Шың» солунун бир номери оң кичээлгеиң хаара туд берген. «Аа, эшти ала! Нымыл бо? — дээш чуруту адааргал-биле ол-бо талазындан топтап көргүлээш, оң бичиниң номчаш олурпкан.

— Билине берди. Чөөн-Хемчик районунң Шемиде «Большевик» колхозунун хойжуу коммунист Сангыспаа-дыр. Бо чымын 100 төрүүр хой бурүзүндө 130 хураганы камгалап алып, чурт уксаалыг хойларның бирзинден-не 2,6 кг дук кырып алып деп хүлээлгели ажалдап турар эш-тир. Лопсаңчаптың салгаччыларының бирзин болур мен деп сорук кирген эш-тир ийи. Эш Лопсаңчап-биле ужурашпаш, оң канчаар ажалдап турарын чуталашкан мен — деп, эш Дүнтүг-оол почтачыга чуталаан.

— Эш Сангыспаадан силерниң үлөгөр ап болур чүдүлгөр бардыр бе, Оюн Чамбалович? — деп сонугурап айтырдым.

— Ийе бар-дыр. Оң чедикшининиң бир кол үндөниң — эртемге үндөйлөткөнгө зоветтериниң хемчелерин өөренип ап, оларны чеп сагып турарыңадыр. Билангыя мал эмнээриниң бөдүн аргаларын ол өөренип алгаш, биче-бача аарыгарың эмел ап турар-дыр. Бистин хойжуларыңың, оон иштинде мээң-даа бир четлес чүвөсө шаң-ла мында болдуру ийи. Мычанга муракчы ажалды эш-өөрүнүң дуржулгазын солунар дамчыштыр нитиге непердери дыка ажыктыг-дыр. Бо чүдүлдө номчаш, мен дугайты бөдүмга мал эмнээриниң бөдүн аргаларың өөренип аларың чедип алып деп түнелди кылдым. Эжинден өөренип болгаш

өөредир сорулгалыг болгай бис — диди.

Эш Дүнтүг-оол база коммунист хойжу. Ол бөдүнүң колхозунун үр чыл стажтыг, муракчы хойжуларының бирзин. Ам оң колхозунда 405 баш төрүүр хойлар бар. Олар хур-менди кыш ашкан. Хойларның массалыг оолдашыны ферралдык ийги чарычындан эгелен. 210 төрөз хойларның хураганы менди камгалап алдыган.

Хойжу бо чымын 100 баш хойга онаштыр 110 хураганы камгалап алып, хайнан хойларны бирзинден-не 3,8 кг дукту кырыгып алып болгаш 15 тонна сиенни бөдүнүң күжү-биле белеткел алып деп хүлээлгени албышаан, Тес-Хем район.

О. МАНДАРЫЙ.

ук колхозтун дуржулгагы хойжуларының бирзин эш Лудуну чарышка кыйгырган.

Төзөн партизанының ам болур XXII съездинге күш-ажалчы белек кылдыр чеди чылдың үшкү чымында эвт, дук бүдүрениң планын хуусаа бетинде амыр күөсөдирине бөгүн дунгунуңден-даа хейнү, даарта — улам-на койну кылып бөдүрер дээш сорук күшүгү, марак-кызыл амылдаары малчын бурүзүнүң сеткил-саргымын хаара туткан. Оң чимжөн Ховалыг Сангыспаа биле Оюн Дүнтүг-оол оларны күзел-соруу, амыл-ижи база херчилеп турар.

Тес-Хем район.

Ферманың агитаторлары

Улут-Хем районун «Улут-Хем» совхозунун Көч-Чыраада №2 сүт-барзан фермазында агитат-массалыг ажалдар эки чоруп турар. Мында партия организациясы ферманың ажалчыларының болгаш чок-кавды малчыннарның ортузунга тайылыр ажалды чорудар кылдыр 37 агитаторлары бажылап, оларның ажалды тазыштыр тургускан.

Чаа совхоз организастаныңа-биле черелештир агитаторларың мурунда турар сорулгалар дыка улуг: ажалчын бурүзү совхоз бүдүрүлгезинде чутула айтырларының дугайында сүмелер ап, агитаторларда бо-ла келген турар.

Ферманың агитаторлары ажалчыларың сонугурап турар айтырларыңа тодоргай харылырны беришаан, СЭКП ТХ-нын январь Пленумунун болгаш келээ ажалды муракчыларың чер-черде болуп турар чөвүлел хуралдарыңа материалдарың совхозтун ажалчыларыңа таныштырып турарлар. Агитаторларың иштинде Кызыл-оол, Сотиам-оол, Кара-оол болгаш өскелер-даа боттарыңа бажылаан участкаларыңа үрүтүчү барып, эки ажалдап турарлар.

Д. САМБУ.

ЧЕДЕН ЧЕДИ ХАР-ЛЫГ Евгения Сергеевна Цыганцева — Бин-Хем районун Аражаң чели чыл школамынң столвазының повари. Оон белеткел кылган азы-чөм амданып, шынары эки. Евгения Сергеевна бичи уруугар мыак. Кыргыз повар озага хунун-не солун тоолуларыңа мыш берип, набырадыг, демин өөренип, чурттаарын чагып турар.

М. БЕГЗИ.

А. ТАРААЧЫ.

Калмык АССР. «Совет Россия» деп чурук дегелгезиниң киржикчи амык калмык чурукчу Бим Олыа-евти хойжуларың мырак ховуларыңа үрүтүчү-ле көрүп болур. Чуруту херексөөдери чүкчөт алгаш, ол бөдүнүң төрөз черлеринде он-он километр чадап чоруп, Балмыктын ажал-ишчилерине турасалтаан чуруктары чуруп чоруту. СЭКП-нин XXII съездиниң муруну чарында Москвага ажытынар Бүгү-өвилелдин чурук дегелгезинге кирери-биле ол чурукчу Социалист Күш-ажалды Мээдери алдарлыг хойжу Э. М. Бембишевтин портретин чуруп турар.

Чурунта: К. Олыаев, Э. Бембишевтин портретин кылдып тур.

Фото Р. Диктин. СЭТА-нын фотохрониказы.

ДОПЧУЗУ-БИЛЕ

РЯЗАНЬ ОБЛАСТАН келген уран-чазымыч Василий Васильевич Кашев Бин-Хем районун Халзы сес чыл школамында күш-ажал бажылап турар. Оон байлак дуржулгазы өөреникчилер сонугурадыг шыңгаскан ап турар.

СЭКП-нин XXII съездинге төлөткөп журажы-биле В. В. Кашевтин удурутканы өөреникчилериниң чазыры бөлүмү школаның парталарын болгаш столдарын чаа өөредилге чымында септеп белеткээр хулээткен.

А. МААДЫР-ООЛ.

Депутат-биле ужуражышкын

ССРЭ-нин Дээди Советиниң депутаты, СЭКП обкомунун бирги секретары С. К. Тока «Тыва кобальт» комбинаттын ажалчын, албан-хаакчылары болгаш Хову-Аксы суурун чурттагы чон-биле ужуражышкын хуралын эрттирген.

СЭКП ТХ-нын январь Пленумунун шиктилерин болгаш Сибириниң көдээ ажал-агыл муракчыларың чөвүлел хуралың түнелди хуралын эрттирген. Бо чутула хемчелер-биле холбаштыр, обласка эвт, сүт, дук бүдүрениң көвүлгелер, тараа култураларың шалук улам-ча калбарыр талазы-биле салынган сорулгаларга база «Тыва кобальт» комбинаттын ажалчын дугайында ол доктаган. Ам комбинатта хлымышкың ажалдар чоруп турар. Ийи чаа школа тууду, сүт дамчылар канализация болгаш өскө-даа тууду-белеткел ажалдары эгелер берген.

М. БАГАЛДАЯ.

Анык механизатор

«ДТ-54» тракторунун иштинде 84 гектарын, Матпай-оол база ийекпейлиг ажалдап турар. Бо чылдын туудуларыңа тапайда белеткелгенин мыштан 427 кубометрини черин агытче үндүр сөөрткен. Оң башкарганы трактор чаксы хову ажалчы кичирине белеп. Ооржак Матпай-оол ам техника септелгезинде хуу норманы 150 хуу сөөдүлүп турар.

Х. СЕРИҢ.
Барыш-Хемчик район.

Улуг-Хемний хоочун аңчызы

Улуг-Хем райононун белегкей конторазына назы-ханы элден улгады берген, ыңчалажак баям шимчөшкүннери чык ашак киж кирип келгеш, белегкей конторазынын директору-биле болгаш анаа олурган кижилер-биле мендилешти. Конторанын амылдамчылары оң-биле хундуккедди мендилежи, ажал-агыл-жы чугааларын кыла бергенин эскерип кагдым. Анаа болган чугааларынын уг-шын ыңнаарыма, ан-аңук белегкейнин дугай болган.

— Оо, бо дээрге бистин районун база бир хоочун аңчымы чоран болгаш ам-даа анык аңчыларым тудак чок ирей болбазык, ам оон ханы 71. Районун аң-аңук планын күөсөдиринге оң салышкын ам-даа улуг—деп, директор хармылазы.

Од дээрге «Улуг-Хем» совхозтун Бек-Чыраа салбырында хоочун аңчы Киргис Шивит-Дамба Саяжыкович.

— Талгыт-ла 16 харымдан эгеден, 50 ажы чылдарым дургудуна аңап келдим, бо үенин дургудуна чек хире, кандым аңнары өдүрбөн дээр боор, ам кырып-назылаш, хей өлүк өлүрүп шыдаас-даа болумза, хей ашма-тегерик аялдап ап, күш-ажылымын төлөвирин хомудал чокка долузу-биле ап чоруур кижидир.

мен—деп, кырган аңчы чугаалады. Эрткен анымыр сезонунда хоочун аңчы динч ховар үеде бешин 150 диндирин, 15 дилгилерин болгаш өске-даа өлүктү өдүрүш, белегкей конторазына дужаган. Анымыр ажал-агыл-жы хоралыг араатаннар ууткап чок кылар талазы-биле Кыргыс Саяжыкович арга-дуржулгалыг. Чүгө эрткен чылын ол 5 улуг бөрүлерин, 8 бөрүектерин, 2 хаймарканын болгаш дырбактыларын өдүргөн.

— Анымыр ажылыма ынак аңчы киж болза, оон дайыннары-биле база-ла өптөк чок болур ужурулуг, мен араатан кунтарым, аңнары таварышкан-на черимге оң-чөмөк харманнамай, ууткап чоруур мен, оон башка, бош көрүндөрдөн, чалгыс ала-саакан бешин ажыктыг кунтарымн чек хире чуургаларын чок кылбайн турар дээрим. Аңнарынга туралыг болза-даа, оон дайыннарына херекке албайн чоруур аңчылар дээрге, ол багай аңчылар дээр—деп, ол чантүү-биле чугаалап турар.

Шивит-Дамбанын бежен ажы чылдарынын дургудуна өдүргөн араатан аңнарынын болгаш кунтарымнын санын санадыр берге. Хоочун аңчы бо үенин дургудуна хей анык аңчыларын база өрөткен.

М. ШУР-ООЛ.

ЭМЧИНИН СҮМЕЗИ Часны тарылга үезинде механизаторларга

Совхозтар болгаш СТС-тер амылдамчыларынын, колхозчуларнын күш-ажыл байдалдарын экинчидер дугайында Коммунисттик партияның болгаш Совет чазантын хун бүрүде ада-сагыш салышкынынын ачылында көдөз амыл-агыл амылдарынын үезинде кижилерин бертнер чоруу бисте узуаттымып турар. Совет хойлу урелик машиналарга, а база ол ышкыш таарымча чок херекселдер-биле хөвү-шөлдерге амылдарын хоругдаан.

Ада-чурттуу заводтары көдөз амыл-агыл машиналарын бүдүрүп үндүрөдө, аларнын күш-ажылыч бүдүрүчүлүүн көрү-биле нады анаа кижилерин амылдарына таарымчалыг байдалдарын база тургузуп турар. Ол машиналар хей нуруузуна янзы-бүрү таварылгалардан иделген камгаладыг, кижилер оларны чүгө башкалар болгаш амылдамчуларын хынаар ужурулуг.

Ыңчанымга, чамдым механизаторлар оларга амылдарынын доктаатынган чоруун сагынас, харын-даа ында тургустунган камгалап херекселдерин ап кааптар таварылгалар хааа эвес. Оон түнелинде өзал-өндөн, бертин-бемел чорутар болгулаар. Ылангыш анык, арга-дуржулга чок, чаа өрөник чоруур механизаторлар ындыг байдалга таварыш.

Көдөз амыл-агыл машиналары, тракторлар чаңгыс черге туруп турар үеде оларны аштап-чүлгүрү, кывар, чаар чүүлдер-биле хандылар ужурулуг. Ынчаарга областың, бир колхозунга мындагы таварылга болган. Трактор маңап чорда, оон мотору өмө берген, а анык тракторист А. Салчан кывар чүүл багычче экичеш, ону шүдүңзе-биле чырыда напкан. Кывар чүүлүн денемелин хемчээр херекселди бир холунга туруп турган хирезинде-ле, ол тракторист от кылыспаш, ондамка таварып, эми дузазы-биле экирип аргалыг болган.

Тракторга болгаш аңаа көнүп сөөртүр херекселдерге чоруур кижилер техниктиг анык чок чорутун дурдунун билген турар болгаш ону шүңгыны сагыр ужурулуг. Оон башка өзал-өндөн болу бээр. Чаа-Хал районун «Найырал» совхозунун бир салбырынын балун амылчылары чакы хөвү турлаачиче ыш сөөртүр чоран «Беларусь» тракторун тергениженин нырынга олурганар. Харысалга чок тракторист арт нырычче үнер черге дурган бар чыткан болгаш трактор чүгүн угбайн дедир чүгүл берген. Оон ужурунда хей минни бертинген, а Т. Санданка эмиңилер берге незилде кылар ужурга таварышкан.

Удавас чакы хөвү амылдары эгелээр. Часы тарылганы нысма хуу-сааларда чедишиңниг эрттери—бистин областың бүгү амыл-ишчилерини сорулгасы. Оң-биле нады күш-ажылың нультуразы бедик болур ужурулуг. Дүнеки үеде хөвү турлаглары болгаш өске-даа амылдар черлер эки чырыттынар болгаш кижилер көдөз амыл-агыл машиналарына амылдарынын чоруун эки билген турар херек. Көдөз амыл-агыл амылдамчыларынын өзал-өндөмкө таварыш чоруун узуаткап чок кылырынга бүгү хемчеглер алдынар ужурулуг.

У. БАЛЧЫЙ-ООЛ.

„Суг-халан“

Бистин төрөн хоорайымы Кызыл чыл турум-на улам-улам казы кирип, шылап-ла, дам-дам чекетилип турар. Кызылчылар аңаа өөрүп, хоорайның чагайжыдылга конторазына, оң амылдамчыларына өөрүп байыр чедирип турар.

Индиг-даа болза чак-биле кады Кызыл хоорайнын чамдым кудумчун чылдым-на «суг-халан» таварып, ында чурттап турар чонун каргаш-иргизип үндүрүп турар.

Чаңгыс чижек кылдыр Суворов кудумчунун ап көрөдө: «суг-халан» өскөзөн, чүгү-даа мурнап, ол кудумчуда албан черлеринге бидире: хеп дараар, септөөр мастерскага хун-хуну-биле чалгычылар келбестей бээр. Крускаа аттыг библиотекка ол үеде номчукчулар кирбестей каар, ыңчаарга ында уругтар экилинге, магазинге улуу барбас арга чок болганынын ужурунда, ийи эдөн азынган, ийи хончуун даггаш, чалбарып кириптер. Соок суну чода ортуу чедир сүзүп чораш, асиде уруг-дарымыга чедер, магазинден херектөөн баранын сандып алыр. А чамдыктар бир кызыл-кызыл булун кудуртп алган, улуу ыш туткан, малгапта уштунуп калган индин-даа илген турар.

«Суг-халалтын» эң улуг айымы ол кудумчуда чурттап турар чонун таварыш, мында чөвүп турар амылчылар, улуг-хаакчылар, школячылар, хууда чоруун кылган ирей-кадайларын көөртө, кара кайгамчык.

Бир чамдыктары шалбаа аразында хензиг кениг черде ынак-бээр муңгаргай-биле көрүтүп, бажын-даа чайгап турар, бир чамдыктары чегин узууну арта халып чарышка киришкен дег, маңап-маңап, халдыр-даа, а бир чамдыкыш шывар-дакта-даа астына берген чөвүп турар.

Бир бажың чанында ийи ашак хөөлбектин ол-бо талазында чугаалашкан турар:

— Хоорайның чагайжыдылга конторазын бо кудумчуга экип каар болза, ам чидер халап-тыр ийин бо—деп, бирөөн карганымшаан, чугаалай-дыр.

— Ол контораның даргазы эш Квитных шору-ла киж болгай. Бо дугайын канчап бодавас киж боор—деп, бирөөн чегени-дыр.

— Ол оюн кайан бодал. Оон кылаштап турар кудумчугу асфальт-тылгы-ла болгай.

— Биске ам дээрде асфальт-даа эвес, оода бо чаар үеде кылаштар черге ийи маңаптан кожа салып каар болза, четтирдис дээр чондур бис ийин. Амдымында оларны аза-ла азыман дөрдөн башка, чүгү дээр—даш, ашак херимден туттунмушаан, сугу сүзүп чорууп.

Бис-даа ол ийи ирейин чугаалаш дымка-ла чүдүдүтүдүвүс. А хоорайнын чагайжыдылга конторазынын даргазы эш Квитных чүгү деп бодал ирги?

С. ЗЛБЕК.

Ыт-куш „дою“

Шаган-Арыг хоорайнын кыдымында хөвү кудумчугуна бир анык киж чөвүп олурган. Кудумчугу ужуна унуп көөргө, хей ыт оңу тудуп чип каг чаксан. Чүгүн хоп-талап турар эрлик-дерилгелер боор дээр, чандыр-соора сокулап, ойтаткылаан. Ол кудумчуга дөвө кирген уагт оңгарга келгеш, ыттарынын чүгө эрип турганын билеп каан: кудумчугу дүй анык-бүрү бөктү овалай төкүлөп каан, мында чок-ла чүве чок...

Хөвү кудумчугунун бажында оңгарда хоорайнын чурттакчыларынын төккөн бөгү, ыт-куш сөги эрип, чыт-бузу унуп эгелөөн. Ам ол чер хоорайда бөзөкөк хава-даа, улуг-даа ыттарынын «дою» болуп турар.

Шаган-Арыг хоорай Советтин күсөкчи комитетинин даргазы эш Гутикала мөвү таал-даа ханчип көрбөн, дынаваан боор! Динаваан көргөн болза оңу канчаар деп турар ирги?

О. НАМЧЫЛАК.

Хаая үнүп турар

Колхозта, бүдүрүлге азы албан организация черлеринде үнүп турар хана парлагалары ажыкты чоннары бүдүрүлгеге мобилизастап, оларны кижилеринге уагт ролюдуг. Ыңчанган, солун дээрге чүгө коллективтиг пропагандист болгаш коллективтиг агитатор эвес, а харын база коллективтиг организакчы болур деп ленинчи сөстөрүн кол утказы-даа ында.

Кызыл хоорайнын «Тере-Хөл» колхозунда хана парлагалары бо чугуда сорулганын күөсетпейн турар. Ында партия организациясынын органы «Тилеген» хана солун доктаамал эвес, чүгө байырдаларда, улуг хуралдар таварыштыр үнүп турар. Партия организациясынын эрткен чылда болган өгөт-сонгудалыг хуралындан бээр бо хана солунун чүгө 2 катап үгенин чугаалаарга-ла байдал бидиртир апар. «Тилегенге» ол хаая көстүп келир дугаарларын көөргө дылдомжа чевен, шүгүмчүлөдиг материалдар ховар болгаш эргей, эвөсөт санын материалдар-биле долдуртунган болуп турар.

Оон ындай, хана солунга үгени шүгүмчүлөдиг материалдарга удурулган, оон авторларына эш-эвөөн бодал чоруктарынын илерөөшкүннери база бар тургулаан. Хана солунга үгени шүгүмчүлөдиге удурулаанга, ону үрөөр фактылар бар. Хана солунун бир номерин кылгаш клубка азып каарга ону ора тырткылап каапкан, а бир номер шүүт ис чок чиде берген таварылга бар. Мындай чоруктары партия организацияны хемчег албайн, анаа эрттирип турары кайгамчык.

«Тере-Хөл» колхозта хана парлагаларынын мындай куу денелде турарынын ужуру болза, мында партия организациясы бодунун органын чугуда резил үнелеп көрбөй турарында. Солунун бижикчилери, активтери эвөсөт, ыңчанган, хана солунун редактору В. Доржу солун үндүрүр санында-ла материал тып-лайн дөвдөн турар. Бистин колхозтун төвүнде албан организация черлеринде өске-даа хана парлагалары «Тилегенге» дээрдевес байдалда турар.

Колхозта хана парлагаларын чугууда көрүп, оларнын ажыдым экинжидер талазы-биле хемчеглерин партия организацияны ала чогуур.

В. ТҮМЕН-БАЙЫР.

Удавас чакы хөвү амылдары эгелээр. Часы тарылганы нысма хуу-сааларда чедишиңниг эрттери—бистин областың бүгү амыл-ишчилерини сорулгасы. Оң-биле нады күш-ажылың нультуразы бедик болур ужурулуг. Дүнеки үеде хөвү турлаглары болгаш өске-даа амылдар черлер эки чырыттынар болгаш кижилер көдөз амыл-агыл машиналарына амылдарынын чоруун эки билген турар херек. Көдөз амыл-агыл амылдамчыларынын өзал-өндөмкө таварыш чоруун узуаткап чок кылырынга бүгү хемчеглер алдынар ужурулуг.

У. БАЛЧЫЙ-ООЛ.

Редакцияга чагаалар

АЖЫЛЫ ЭКИНЖЭН

Ленин аттыг колхозтун столовая баштайгы үеде багай амылдам турган: хаагыг турары көвөй, аш-чөмө чангыс аай болгаш шынар чок, оттулар ыякы болгачок-ла үстү берилээр.

Эрткен февраль айдан бээр Ланзым Саар поварап, Жена Херелмаа чөм дажыкчылап амылдам кирген соонда, столоваяның ажылы экижи эгелөөн. Оларнын кылган чөм янзы-бүрү, амдангы. Чөмөникчилерин саны база эскен. Моон суурун чурттакчылары-даа, ырак-узактан келген малчынар-даа чөмөнгөш, «сөзүлү столовая-дыр бо» деп мактап чугаалажылар.

С. СЫРАТ-ООЛ.

Тес-Хем район.

УЛУСЧУ ДРУЖИНАЛАР НАЙДАЛ?

Бир чыл бурунгаар, Тес-Хем районун «Ак-Эрик» колхозка эки-тураның улусчу дружинаынын штавын тургускан. Баштайгы үеде дружинаынын ажыдыры элөөн көскү болуп, хей-инитиниң черлеринге дөжурныйлаарын болгаш чүрүм үрей турар кижилерин оң штавынга чугаалажып көөрүп организастан тургулаан.

Сөөлүредир улусчу дружинаынын ажылы мырнай чорувастан. Чамдык кижилер арагалан алган, кудумчуга чүлчүрүп, эрткен-дүшкөн кижилерге шөрүтүп, дүне улуска дыш бербей, оларнын бажынынын содтап туруп бээр чоруктар база-ла таварыш турар апарган. Улусчу дружиначылар кайза деп, улаустун чугаалажып турары таварылга эвес.

Эки-тураның улусчу дружинаынын штавынын начальниги турган эш Чооду өске колхозче шилчин чоруй барган, ыңчалза-даа амга чедир оон орнунга амылдар киж чок. Улусчу дружинаынын ажылы чарыт чорудар талазы-биле Кызыл-Чыраа көдөз күөсөк, колхозта партия эге организацияны шиттирип хемчеглерин ап чорудар ужурулуг.

А. ТӨМҮР-ООЛ.

Ол-ла хевээр боттанмас бе?..

Суг-Аксы суурун Набережная кудумчугу электр-биле хандылар аитырымы 1958 чылдан бээр райкүөсөккө, суур Советинге болгаш СТС-га тургузуп келген болза-даа, амдыгаа чедир шиттиреттинмез.

Чурттакчы чонун талазындан Суг-Аксы суур Советинге негедө кыларга—электр станцияны СТС-нин эргезинде, ыңчанган СТС дирекцияны шиттирлээр чүве-дир, ол дирекция райкүөсөккө чагыртыр болгай—дээр. А райкүөсөккө бо дугайында аитырымын тургузаарга,—СТС-га айтмышкындан берип каар бис—деп каар. Бот-боттарыңче чүзүп калжып туруп бергенир.

1959 чылда Набережнаяны согулда округунга, район Советинин депутатына кандидат-биле ужуражышкын хуралы болуп турда, Набережная кудумчугу электр чыры-биле хандылар, автомашинанын шимчөшкүннине ондактыг, ыргак-дыгар тургустунган радио чагылары эде кылып тургузар дугайында согулчулар дилеглерин киргенир. Ыңчалза-даа ол база-ла дузалаван.

Бо кудумчугу электржидер аитырымын бодумайн турарынын кол-ла чылдаганын электр удазын тымылбайн турар деп чугаа-биле үш чыл иштинде солгаардадып келген. Бир эвес чонун шынын негедөсинге дынчандыр болган чүве болза, ону күөсөдип болурун аргалары бо үенин иштинде чөмө тылгып болур турган. Сөзүлү үеде чамдык кижилер маңап чадааш, өске кудумчудан электр удазынын шөпүп экелгеш, 3—4 хире бажынарда кирип алган. Ам ону үе кезер дугайында аитырып туруп турар.

Чоокта чаа Набережнаяны согулда округунун хуралына бо дугайында шынгын негедөлерин согулчулар база катан негезин. Набережная кудумчугун дугайында чонун хей катан кылган негедөсүн ол-ла хевээр боттанмас бе?..

А. ОРЛОВ.

ӨӨРЕНИКЧИЛЕР ХҮНЗЭЭР ШКОЛАДА

Оон соонда арыг-шевергин кылдыр эдил каан оруннардыг удуур өрөөлге бөлүү-биле чедип келгеш, удуу, дыштар (Дөрткү чурукта). Бирги болгаш ийги класстарын өөреникчилери үдүй бээр, кижидиңиң хайгааралы-биле дыш-тамылга, эскүрсөккө баар, азы күш-ажыл кичээл кылып чоруттарлар.

Хүндүскүнү дөрт шакта эгеден кижизидиңиң хайгааралы-биле өөреникчилер шүтүп парталарына олурупкаш, бот-кичээл кылып, онаалга күөсөдип олуруптарлар. Бир эвес кандыг-бир өөреникчиге бидинмес чүгүл бар болза ону ол кижизидиңиң биле кады сайгарып тургаш, билип алыр. Ыңчанган маңаа өөреникчи онаалганын күөсетпейн бээр таварылга черле турбас.

Көжөккүнү алды шакта көжөккө чөм чигген соонда, уруглар бажынарныче чанып чоруптарлар. Бо школада чаңгыс-даа багай өөренип турар өөреникчи чок.

Школяны иначар чаа тургузуп турар чүве төлөөдө, мында орансава чедипес болгаш ол ам-даа чагайжыды туртувасыз, ыңчанган ол бажында немец спорт залы, удуур өрөөл, столовая, ойнаар чер, эмиңге салбыр болгаш чылдыр котельнякы «Тыва-туду» трезиниң тудукчулары тудуп турар. (Бешки чурукта). Келир өөреникче чылында дөрткү классты база амылдар. Шак ындыг школялары хоорайга болгаш районнарга немей амылдары күөсөт.

Сөзү болгаш фотоуу В. ЛУТКОВУУ.

Уругларның өмнөлөзи Улуг-Хемниң кырында бе? Дайымай, топтап көргө: Далай ышкыш бөктүг суг-дур!

Склад бе, таакпылаар чер бе?

Хойжу оон Дажы-Саңның алы «Нызыл партизан» совхозтун Кара-Чыраада малчынарнын төвү болуп турар. Совхоз баштаар чери хойжуларын културтуу амылдарына херекелдерин өөренип көргөш, аңаа чунар бажыны, эки дериттинген кызыл булуну кылып берген. Ынчалза-даа оларны шым эвес ажылап

турар. Чунар бажыны оттулуп, аңаа чунуп турар малчын ында чок. Кызыл булунга чүгө хурал-суглаа, кино болур дээрде ам улус чыгыр, өске үеде оон иштинге таакпыла, бонталдырып турар, ында соол.

Моң азданда чуруттары көрүңер. Оларнын бирээни—чунар ба-

девиден үн-даа үнер. — Бо чүү болганга? — Оңза таварылга. Өлүмүн тышпаан чүве дег, чүү адамы хайдыг култур ийик! Кудукта лаван дүже берген ышкымак.

Ам канчаар, лаван дүшкөн кудуктан суглаар эвес, дилеп чораш, база-ла бир чадагай кудуктан суглап алгаш, чанып келдим.

Даргазында суглап көрүмге, база-ла дүүнүг дег, кудук кылдында улус чымылан тур. Ам чүзү болчур ирги? База-ла онза таварылга! Бо удааа кудукка

жынын даштыны хөвири-дир, өскөз—оң иштиги хөвири, ында тракторларнын артын мезентери, кывар, чаар чүүлдер чыдар. Силда апарган чунар бажың дүй ийик! Бир эвес эки з болза, чунар бажыны трактористерге чаза бастырыбас-даа турган.

Кара-Чырааның хойжулары боттарынын ажылында чыл-бүрү мергенип, хей зт, дүк дээр демисенип, ызыманкай амылдам турарлар. Оң-биле нады олар боттарынын културтуу амылдар-чурталганын улам-на бедидер ужурулуг.

М. ДӨРБЕТ-ООЛ.

АНЫ-ДУҢМА СОЦИАЛИСТИК ЧУРТТАРДА

Чехословакияның химия үлөтпүрү чонга чүнү бээрил

Химия үлөтпүрү Чехословакия Социалистик Республикасынын улус ажал-агылыгына улам-на улук ужурудузгалы боюн бар чыдар. 1948 чыл-биле денээрге оон нийти продукция үш катап өскөн. Химия үлөтпүрүнүн продукциясы чонун кичи санына онааштыр бүдүрүп уадуру талазы-биле Чехословакия Франциянын болгаш Италиянын деннедиге чед берген, а кылмал өтүрүкчө бүдүрү талазы-биле ол чурттарынын харын-лаа мурый берген. Мычынга химия үлөтпүрүнүн челип алган денели улус ажал-агылыгы өскө азыраарынын, а ол ышкы чонун өзү турар негелделерин амда халыкпын шыдавай турар. Мычынга үшкү беш чыл планы (1961—1965 чылдар) болза химия үлөтпүрүнүн продукциясын бүдүрери беш чылды сөзүлдүрү барык-ла ийи катап өскөн туруун дээш, химия үлөтпүрүн улус ажал-агылыгынын өскө азыраарынын артык дүргөн көргөн. Ону буттадырар төлөдө республика химиянын чаа заводдарын эртеген беш чылды-биле денээрге 2,5 катап хей кылдыр туткан турар. Ол болза колдуузда да химиянын улук-улук заводдары болгаш комбинаттары болур. Химия үлөтпүрүнө кол чиг эт болза Чехословакияга нефть дамчылар коолай-биле барып турар совет нефть, а ол ышкы бойдус болгаш кокс газы болур. Бо чүчү массалык херегелдин барынаарын бүдүрери химия үлөтпүрү каныг чугула ролду ойнарды дээр дугайы чугулаар. 1965 чылда химия үлөтпүрүнүн чонга херегелдери-биле үлөтүрө продукциянын өргөк-үнеси барык-ла 5 миллион арон чедер (үрүмтөп сандар өртөк-биле), өң-биле кады массалык херегелдери барынаарынын

ассортиментини дыка калбарган, шынары өңкөзгөн турар. Ол чорук ылангыя, чижээ, шала чалым, галантерея барааннары, санитария болгаш арыг-шевер чүүлери дээш ышкыш пластмасса кылган барааннарга болгаш үшкү беш чылда бүдүрүлгөн 1960 чылдымын 125 хуу улгалды өске-даа барааннарга онза илереп көстүр апар. Политиктенден кылган чунар савалар, таа, тавактар, ойнаарактар бүдүрүлгөн база өзер. Тин чөк, өтпес плаштары бүдүрүп турар апар. Калбак херегелдин өң-не аны-буру барааннары кылырынга аймак болур пластмасса болгаш чаа херигеринге улук кичөөнгей салдынар. Массалык херегелдин резинадан кылдырган барааннарын бүдүрери база өзер. 1965 чылда ол барааннарын иштиги рынокка кирери 1960 чылдымын 53 хуу көвүдээр. Химия үлөтпүрүн мурнуна шалага чадар резина материалдар-биле салыг четкини ханымыры өңкөзүр, спортчу болгаш өске-даа барааннарын ассортиментини калбар. Резинадан кылган чүүлдерин шынары база өңкөзүр: алаңга үрөлбөс чоруу белин, резинадан чыпшынычал болгаш чытгы чоруу чабаттынар. Химия үлөтпүрүнүн өске-даа барааннарын салгылаары көвүдөй бөөр. Чижээлзөргө, кызыр чуудуу бажынарга апарып сазары 1960 чылдан 1965 чылга чедер 190 хуу, фотоматериалдар—36 хуу, буткалар болгаш буудула материалдары—36 хуу көвүдээр, ол барааннарын ассортиментини калбарар, шынары белин апар. Массалык херегелдин барааннарын үндүрүп турар дыка хей бүдүрүлгөргө чиг эт болгаш чартык фабрикалар беричкени болур ужурунда химия үлөтпүрү база улук

ужурудузгалы апар. Ол чорук ханымытын мурнуна пөс-таавы, бажы-балгат херекеси болгаш алам-зем үлөтпүрүгө, а ол ышкыш автомобиль, машина туудушкуну болгаш өске-даа үлөтпүрүгө хамааржы: чижээлзөргө, кылмал волоко бүдүрүлгөн эвезилгенин пөс-таавы үлөтпүрүнүн кылмалынын хемчөөлгөнө, шынарынга болгаш өртөк үнесинге улам-на улук салдарыг болур, үшкү беш чылда волоколорунин нийти херегелдине кылмал волоконуну үлүк 42 хуу чедер. Амгы үедө үлөтпүрү өң сайырантай дээр барыны талакы чурттар чонун кичи санынга онааштыр чылда өң хей дээрле 4—5 килограмм кылмал волоко үлөтүрүп турар. 1965 чылда Чехословакияга чонун кичи санынга онааштыр чыл иштинде кылмал волоко бүдүрүлгөн 7,4 килограмм чедер. Бүдүрүлгөн ол хире улук өвүлгөнүн дугайын толгарай көргүзүп турар факт болза, 10 муң оңуна кылмал волоко (а СССР өңү оон-даа дыка хей катап артык кылдыр бүдүрүр) 6 миллион хойлардан алынган дүккө денечир чүгө болур-дур! Пластмасса тууга херегелдөр чорук ышкы материалдарын болгаш өң кирер чүүлдерин камнап алыр, а ол ышкыш туугаларын денезинге болгаш өртөк үнесин чигедей артык бөөр. Үшкү беш чыл болгаш турда тууга 345 муң тонна нийти денелиг аны-буру пластмасса кылмалы ажитаттынар. өң түнелдиге бажынаарын болгаш оларнын лериг-херекесинин үр үедө ажитаттынары көвүдээр, хейри өңкөзүр. Чаа-чаа химият материалдар болгаш продуктулар үлөтпүрүн азыраарыга калбарар. Петр ЧЕРНЫЙ. Прага хоорай.

Башкыларның демиселин француз компартия деткип турар

ПАРИЖ. (СЭТА). Франциянын Коммунист партиясынын ТК-ынын Политбюроу меделел уадурун, француз башкыларнын буттарынын өргелери дээш демиселин деткип турарын ук меделелде илгерилзөөн. Меделелде чугулап турары болза: «башкылар дегөөл-чу өрге-чагыр галаарга улук кызымаккай демиселин чорудуп турар, буттарынын дүрүмүт өргелери-биле чергелештир олар бутту чурттуң база өрге-ажыктары болур, шканын болгаш университеттин өрге-ажыктарын камгалап турар. Куруне школаларында башкыларнын дыка челиншей турарын, өл четпес башкыларын четчелзөө дие башкыларнын болгаш профессорларнын материалдыг байланы үнесини-биле өңкөзүр өргөкчү чугула дээрин ФКП ТК-нын Политбюроу меделел турар. Чааг өңү кылмырында, «Алжирде дайыга болгаш чегелештиренинде эидере бүдүреринге аажок хей түнерин» чарыг-давышаан, ойталап турар-дыр.

АНГОЛАДА БАЙДАЛ

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Португалиянын Африкада колониязы — Ангола-нын сонгу талазы бүгү девискээриденде ангола тура халыкынаарынын болгаш португал колониялар шерилаарын аразыда сепгар-жап алышыкынар болуп турар. Өңкөзүр Пресс Интернейшал агентилдин корреспондентинин Луандадан дындадып турары болза: тура халыкынын шимчөөшкенини камгаладыг ийи черлерин—Виста-Алегре болгаш Викоса деп чурттакчылыг черлерин анголарга катгаш чорой. Ол ышкыш Набуанго, Кигеше болгаш Кибаше хоорайларын девискээригине база чаа туучушкунар болуулан. Анголанын сонгу талазында «сегитишкенин» илгерилзөөн үезинде тура халыкынаарынын деткип турар чурттакчыларынын массалык-биле улук жоругулан. 2 муң ажыг ак кештиг колонист коргуп-сүртүнген буттарынын шедери болгаш фермаларын катгаш, Луандада челип келген.

ПАРИЖ. (СЭТА). Франс Пресс Агентилдин Лондонда корреспондентинин дындадып турарын өзүгүз алырга. «Анголаны хостаары дээш улусчу шимчөөшкенин» Лондонда турар төлээлекчи Жоа Кабрал «моон сонгаар хан төктүшкүнү болдурбас төлээде, Анголаын улусунга бот баш миниринин өргенин оозалдышкыч чокка тыпсырын» Португалиядан негезин. ЛОНДОН. (СЭТА). Африканын ангола чурттакчыларынын национал хосталгалыг шимчөөшкенин ол колонияга капитал салышышынын талазы-биле португал бүдүрүлгө элдерин хардаашкынын болдуруп турар. Мычынга португал бүдүрүлгө элдерин Лиссабонга чурттак телеграммасында Анголада байдал дыка «шыгыраан» деп меделзөөн, ук колониянын бүтүлө девискээринге онза байдалды тутгашкан, кызыгаар чок өргелиг шериг диктатуразын чарлаарын негезинер.

Бий-Хем районуну Култура бажынынын бот-тымынгар уран чүүлүнүн артистери областык хөгжүм-шини театрыга бодуну концерттин бараалдадып көргүскөнөр. Идөө артисттерини калбак концерт программасын көрүчүлөр «Тараачын Тимофеев» деп шини улук сонугура-биле көргөнөр. Ол шини болза хамааты дайынын чылдарында Шөрстун уадурулазы-биле партизанын маадырыг демиселин чугулап турар. Бодонун артистери ук шиде тус-тус ролдарын билдиги өңкөзүр. «Эң өргөм» С. Феектостовтуу.

Лаос үймөнчилерге даштыкыдан дууламчы

ДЕЛИ. (СЭТА). Индия солун «Блицити» корреспондентинин Вьетнамдан бижээни: Носаванын офицерлери буттары белин Көңг Ланг болгаш Патет-Лаонун шерилаарын даштыкыдан дууламчы чокка тынлеп алырыга бүдүрвейи турар. Носаванын шериинге үгер-боолар-биле деткимчи Муруну Вьетнамдын болгаш Таиландын солдаттары кылдып турар. Чүк маиналарын чылашкылары—Муруну Вьетнамдан келген; ужудукчулар—Тайландын кыдаттары, тайландылар болгаш америкаанар. Өске-өскө кезектерде болгаш тускай албаннардан алаан каш чус тайланд болгаш чаркайыш солдаттары савансаа безин Носаванын шериин аразында дыка хей ротаардан тургустунган тайланд болгаш чаркайыш солдаттар дайындадып чоруп турар. Лаоска Носаванын шериин транспорт

сөөрүдүлгөдери америк-чанкайышчи «Синил айр транспорт инкорпорейт» ухар-чуу транспорт компаниязы буттадырып турар. Америк артиллерия офицерлери үгер-бооларын башкарып турар. Бүгү-ле районнарда болгаш шериг кезектеринде тускай туруп турар америка офицерлер дайы чорудулаарын шүптүзүн планнап берип турар. Чижээ, бир районун командиры—полковник Удое Сананиковде 20—30 кичи составтыг бир бөдүк америк офицерлер дууламчы турар. Бо бүгү-ле ажыгалап тура-даа, Носаван—Бун Уинун үймөнчи бөлү түнелге чок буурап турар болгаш чааг шерилиги улусун деткимчиини ачында партизан дайынын тактиказын чедешкенин ажыгалап турар деп «Блицити» солун түнелдинде бижзөн.

Үймөнчилерини сагыш-сеткили ундаргай

ХАНОЙ. (СЭТА). Үймөнчи шерилиги солдаттарынын болгаш офицерлерини сагыш-сеткилин улам кударгай болгаш сандаргай апарганын Лаостан көзү турар медалар херекчелер турар. Үймөнчилерини солдаттары болгаш офицерлери дургунап чоруткан, чааг шерилаарын болгаш Патет-Лаонун отрядтарынын талазыгө кирип турар. Үймөнчилерини 50 ажыг офицерлери болгаш рота чыгам солдаттары чокка чаа Ванг-Винг чоо-

гунга өвилелдешкен шерилаар талазыгө эки-тура-биле кирип келгенин «Патет-Лаонун уну» радио дындаган. Ол ышкыш чоруткар Вьетнамын болгаш Лаос-Прабан хоорайларын шерилааринде база болуп турар. Муонг-Сай девискээринге Патет-Лаонун талазыгө бир рота үймөнчилер база чайгылып кирип келген.

Раск биле Неру ужурашкан

ДЕЛИ. (СЭТА). Март 30-де АКШ-тын куруне секретары Дин Раск Делиге бичи каа доктааланын оонда Вашингтонге жуадуп чорупкан. Раск апаа улустар аразынын амгы байланыш айткыларынын талазы-биле Индиянын премьер-министри Неру-биле беседэ кылган. Неру корреспондентилерге чүве чугулааш, Раск-биле Лавста болгаш Конгода байдаларын дугайын чугулаашкан мен деп меделзөөн.

Даштыкы медээ

ЛОНДОН. (СЭТА). Ажылчын аргынын өг-бүдөинден турттугун сурагач романисти Давид Ламберт Манчестерде шүтүкүчүлүрүн каттышкан профвиединин чингине секретарына сонгуттурган. Ол албан-дужаалга Ламберттин байдалашкынын хей нуруу-биле сонгаан чорук профвиед шимчөөшкенин дайынчы кезезин тийделген билур, чүгө дээрле, Ламберт бодунун профвиед болгаш литература ажыг-чорудулааныга депшилелдиг шүтүмү кезээде чорудуп келген.

Гитлержи министр пенсияда

БОНН. (СЭТА). Ур уенин дүргүзүлдэ ГФР-ин хей-интига юстициянын гитлержи министри чоразан Шлегельберттиг пенсия алыр эргезин казыры болгаш кеземче ханысалгазыгө кийерин негеп келген. Бичалзак юстициянын барынын-герман органдары ол чөптүгө негелдере уткүштүр барыга болгаш Шлегельберттиг херезин талазы-биле илестеген доозарын далашпайн турар. Хей-интига хөнуи өрөөнлө көргөн-ле ол боор оң, Люббертга административтик суд херектиг илестеген доозарыга чедер Шлегельберттиг пенсиязын айда 3000 маркадан 1450 маркага чедер кызырар дугула.

Соңгу чүк улустарының спорт маргылдазы

ПЕТРОПАВЛОВСК-КАМЧАТ-СКИЙ. (СЭТА). Чурттуң соңгу-өөн талазында улустарын спортуну национал хевиринге маргылдазы бооп эртен. Ийи хун болгон ол солун маргылдага Якут АССР-ин, Хабаровск крайын национал районнарын, Корк болгаш Чукот национал округтарын командалары кирешкен. Маргылдаанын киржикчилерин аразында чүкчулар, якуттар, корклар, эвенкилер, ульчелер, нанайлар болгаш өске-даа улустарын төлээлекчилери турган. Маргылдаа—спорттуң национал хевиринин дөрт кол хевиринге—узукуга халыкырга, хурешке, чаутка—ива шалбазын октаарында болгаш он муң метрге чадаг чаржырыга бооп эртен. Черин узуунуна халыкы якут улусу-биле: спортчу улаштыр он бир халыкынын кылыр, ол халыкыны кынаары үш язы хевир-биле халык. Спорттуң бо берге хевиринге якуттар эң ики белекелдиг бооп, маргылдага бирги черин алган. Хар кырыга эртингер хурешке база якуттар авангыр аргалыг болган. Маргылдаанын киржикчилери хуреш-

ке киржирде хөрөк талазына курлаага чедер чанакташтып алыр. Якуттуң төлээзи спорт мастери Григорьев хурешке тийлзөө. Тускай черде тургускаа кончү дүргөн дескенин турар кылдыр кылган иви мийи-нактык аргамчыны чыгы чокка якуттар ким каал, бо маргылдага тийлзөөнөр. Он муң метрге чадаг чарык кончү солун болгаш, Ол апаа эвес чарык болур. Чарыкка кийилер аажык ботур черге эвес, маиназын моондактыг берге чедер маинар. Маиназ шыдамыккай, эки белектен-тингенер белик көргүзүткүч көргүзөр. Камчатканын сурагыл иви кадарчызы, Корк национал округтун Улаус соххоуунун иви техника Николой Тиметегин чадаг чарыкка бирги чери эжелзөө. Он муң метрге чедер ол 44 муңга 30 секундта маинар. Бо маргылдага кирешкен Россия Федерациязын эң ик маинакчыларын, маргылдадан дашкаар кирешкен Якутиянын төлээзи Герман Ковалчуктан ол дыка мурнап келген.

Соңгу чүк байырларының баштайгы маргылдазы

МУРМАНСК. (СЭТА). Соңгу чүктүн чыл бүрүдө болуп эртер байырларынын программанын талазы-биле хей хүнерде бооп эртер маргылдазы эгелзөө. Моон көрүчүлери он-он муң кичи. Маргылдаа бооп турар черин чөр болгонда спорт нийтиелдерин, өвилелдешкен республикаларын тукары кирип турар. Заполярде кымын ховар болур каа хүнер хөнуе, агаар кончү оожум туруп турар. Анык хавачылар — Мурманск областын хоорайларын, а ол ышкыш алычлары—Москва школаларын эстафета киржикчилери маргылдааны бир дугаарында эгелзөө. Колык чартык ортудукту чылды командалынын эстафеты солун болган. 3х5 километрге херезженерин эстафетанын «Труд» ний-

тиелдини область Чөвүлелинги командалык тийлзөө. Шериин эр улус командалынын спортчулары 4х10 километрге эстафетаны бир дугаарында дооскаа. 1600 метр дистанцияга шанактыг иви-биле маинадырыга Колык чартык ортудукту иви ажал-агыл черлерин калдарчылар кирешкен. Мурмансктын улусерлери иви ажал-агыл станциязын Владимир Шаршинга башкарып чарыштарга ивиин ол дистанцияны эң дүргөн эртен. Бо талазы-биле маргылдага херезженер база кирешкен. Ол-ла иви ажал-агылынын үлөтүлгөн станциязын 42 карлыг Анисия Герасимова-нын башкарыг ивиин эң ик түлдөлдө көргүскөн. Редакторунуң хүлзөлдөгөн күөсөдиг турар Д. О. БЕГИН.

ОБЛАСТЫҢ КИНОЭКРАННАРЫНГА

ДЕП НИНОНУ КӨРҮҢӨР. «Тогаан алаактын чакыры»

КНО-НУҢ КОЛ АССАМБЛЕЯЗЫНЫҢ ПЛЕНАРЛЫГ ХУРАЛЫ

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Март 29-та КНО-нун Кол Ассамблеязынын хүндүкү пленардыг хуралына Конгода байдалын дугайында айткыры чугулаашкы көрүнү үртүчүлзөөн. «Богонун төлээлекчи» дээр чүвеге таймыдыр бээр-биле бир дугаарында Ламмаршелд чүве чугулаашкан. Ирактын төлээзи Пачачини демделзөөн болза, Айылды чок чорук Чөвүлелинги резолюциянын херекке апар көрбейн турар. Бельгия дээрле Конгога байдалын дорайтааны дээш кол харысалганы хүзөөр ужурулук. Ол харысалганын алаан үлүк бодуну үндүргөн шийтирелерини күчүлзөөн челип ап шыдаваан КНО-га база онаажып турар. Конгога тайбынын болгаш дүрүмүг чорукту катап тургузары-биле КНО, бир эвес херек апарза күштү-даа ажыгалап тургаш, белгилерини доктааттырган хуусаанын үндүренин база конго парламентини доп-тороон чымылдарын челип алыр ужурап деп Пачачи меделзөөн. Чаа Сөгүтүнү Эрнинин төлээзи Ушер Ассуан «Конгога дүрүм өзүгүз өрге-чагырга» болза Касавубу —Илеонун чалча бөдүктөни болур дээр чүвени көргүзери оралдыкын, парламенттин чылдыларынга «далашпас» деп кыйгырып турган.

Румуниянын төлээзи, даштыкы херектер министрини оралкымы Э. Мезичеку Ламмаршелдини колдондорларына кузел-сорууну непередельчизи кылды айткып турар. Патрис Лумумбанын сөзүгү чагаларынын бирөөнүн номчан. Конго улустун сатынчыларынын Таанаривке болган конференциянын Мезичеку килелзөөшкени-биле буруу шалкан. Конгога КНО-нун шийтирелерин буттадырары-биле, ханымытын мурнуна белгилерин өртөн үндүрени болгаш конго парламента чымылдарын ай хуусаа иштинде күчүлзөп ол сандалаан. Оон сонда КНО Конгода бодунуң ажал-чорудулаанын сөксөсиг болган турар ийик чеп румын төлээ чугулаашкан. Аргентинанын төлээлекчиси М. Амедео Конгода болушкунуна КНО-нун ролуну түнелдинде апаа бүдүрээр чорукту кризисинин дугайын чугулаашкан. Хуралдын төңчүзүндө белорус чүлээлерин баштыны, Белорус ССР-ини даштыкы херектер министри К. В. Киселев савал берген. «Конго талазы-биле айткырыгө комиссиянын илеткей-биле танымал көргөннин сонда колонизаторларнын чажырып чаарынын ролун ук

комиссия ойнаан дугайында бөдөл тургустунуп келин-дир, олар апаа чалгынын алган, Патрис Лумумбанын куш талазы-биле узуткаар артык болгаш шог-вен челип алганнар. КНО болза колонизаторларын чаа ханымы үлөтүлгөдери болдурбас ужурулук деп К. В. Киселев чугулаашкан. Белорус төлээлерини баштыны бодуну савалын Патрис Лумумбанын чыгына алган мыныг өскөтөр-биле дооскаа: «Блицити» үлөтүрү өрте-даа бол, орай-даа бол буттарынын иштиги болгаш даштыкы дайынаарында хосталыр, каржы колонизализм, өдүр бар чыдар колонизализм «херек чөк» деп чугулаашкан дээш, арыр өрөк делегетге бодуну төлөптий болуп чурттарын чаалап алдыр дээш, чангыс кичи ышкыш колдуруп үнер дээрин билер мен, база сеткилинин бүгү ханымыннан бүтүрөп турар мен. Биз чаксаан эвес бис. Африка, Азия, дөлөгечини бүтүлө булдуннарыга дөстүг болгаш хосталын турар улустар кезезинде миллион-миллион конгочулар-биле кады болур, мычынга конгочулар бистин чуртка чангыс-даа колонизатор азы өңкөзүлгөн чизин артайн баргыже чедер демиселин соксатпас.

Конгода болушкун

чугулазынын дугайында КНО-нун Айылды чок чорук Чөвүлелинги сөзүгү резолюцияны «куш чок апарган» деп чүчүрүпүр бөксү дунгугө өрдөлжүкү турарлар. Март 29-та алааттыкчы «президент» Илеонун Леопольдылыг турар черинге паралага конференцияны болган. Оон организаачылары белгы болгаш өске-даа шериг чөвүлелдерин ажык-дуузын моон сонгаар-даа көөр апарынын дугайы ажык-биле чүчүрүп турган. Чомбенин, Калонжини болгаш леопольдылыг корум-чүрүмү шериг чөвүлелдеринин ужуражышынын март 27—29-та болуп эргезини дугайында меделелдин Мобутту номчан. Кады хелдер планнарыг дугайын болгаш «Конгону» иштиги херектеринге холгаарынын

нын» каныг-даа оралдажышынын урунга улук демисел дугайын ол ужуражылганын киржикчилеринин чугулаашканы меделелден илереп турар. ТАИЮГ агентилдини дындагы-биле алырга, ол чугулаашкынынарга белгы офицерлер кирешкен бе деп айткырга харысашкан. Мобутту «ол кижилери белгылер деп алган-даа херек чөк, олар апаа-ла эксперттер ышкыккай» деп харысашкан. Илео оон-даа артык илзөөргөн. Белгы шерилаарын үндүренин өргөкчү чугулазынын дугайында КНО-нун Айылды чок чорук Чөвүлелинги шийтиренин холбаштыр Илео: «даштыкы эксперттер маңа олчаз артарга чүве, мычынга оларын кым-да, кайзаар-даа үндүрүп чорудуп шыдапас» деп кара-турамында чүчүрүшкөн. ЛОНДОН. (СЭТА). Даштыкы ханымытын келген кижилерин чаа-чаа бөдүктери Катангада өксөкчү чокка көз-ле турар. Чөмбөгө бараан болуп кирген ак кештиг солдаттар шыгымы дүрүзүлгөн болдур турар.

АКШ-та ажыл чок кижилерини саны 6—10 миллион чедер берил болур, (Солуннардан).

Ойтур шавышкын

БЕЛГРАД. (СЭТА). ТАИЮГ агентилдини корреспондентини чокка чаа Стенливильден мычча деп дындаган: Чөң болгаш Экваториалдыг жоюларын кызыгаарлашкан черинге болган туучушкунга Конго Республиканын дүрүм өзүгүз апаанын шерилаары дыка хей мөбүтүчү солдаттары тулуп алганнар. Чогу млавилаттынмаан дындадып өзүгүз алырга, олар 70 «влияс»-маиналары болгаш чүк автомобильдини база хуунап алган. Сөвүгү үедө Конго Республиканын дүрүм өзүгүз апаанын шерилаарын талазыгө мөбүтүчү солдаттарын чайгылып кирер чоруну күвүдөини Стенливильде алаан кижилери чугулап турар.

БЕЛГРАД. (СЭТА). Конгода султандар чуртту сандарларынын улам ханымылар дээш бар шала-биле оралдажып турар. Оон «юридиктиг суррун» Таанаривке болган чөвүлө хуралга салган. Таанаривини конституцияга улук «шинтирели» болза каныг-даа үнесин чок дээрин дүрүм өзүгүз апаанын меделелдеринге чангыс эвес улаа демделеттигини турганы билдинтар. Мычылда-лаа өскөргө илеткеттер Касавубу, Чөмбө болгаш Калонжи оларын Малагаш Республиканын найсыдалыгы буттарынын ач салган апа сазымчыгажы болза Конгода байдалды күнелдире-биле өскөргө» деп көрү шийчилг болуп турар. Мычынга апаа «үндөлзөөш» белгы шериг болгаш чартык шериг кижилери Конгодан үндүренин

«Бүгү-ле демдектерден алгаш көргө, АКШ-та ажыл чок чорук улам-на кедереп турар. Бир эвес бо чангыс кижилерин ажалдар черлерин көвүдөп болза, АКШ-та ажыл чок кижилерини саны 6—10 миллион чедер берил болур, (Солуннардан).